

Саприкіна О. М., к.е.н., доцент (ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»)

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОФОРМУВАНЬ

В реальних господарських ситуаціях, в умовах дії великої кількості факторів ризику, можуть використовуватися різноманітні способи зниження кінцевого рівня ризику, який впливає на ті чи інші сторони діяльності підприємства, тому їх правильний вибір відіграє важливу роль у системі управління ризиком.

Ризик-менеджмент – це неперервний процес впливу на об'єкт господарювання, при якому забезпечується охоплення максимально широкого діапазону можливих ризиків і використання всіх методів впливу на них в процесі прийняття управлінських рішень та зведення ступеню впливу виявлених ризиків до мінімальних чи допустимих меж. Результатом цих дій є розробка стратегії поведінки об'єкта управління у разі настання конкретних подій, які викликають дію різних видів ризику.

Вирішальними факторами успішності створення та функціонування системи ризик-менеджменту на сільськогосподарських підприємствах є:

- постановка конкретних цілей управління економічним ризиком;
- чітке визначення етапів процесу управління ризиком та детальний опис процедур на кожному з них;
- детально розроблені та викладені в доступній формі методики оцінки рівня ризику;
- обґрунтований вибір інструментів управління видами економічного ризику;
- підтримання оптимального балансу «персонал-цілі-ресурси» при здійсненні ризик-менеджменту;
- якісне інформаційне забезпечення процесів;
- створення дієвих мотиваційних механізмів, які б забезпечували взаємозв'язок винагороди та результатів зниження ризику у свідомості працівників підприємства;
- достатнє фінансування процесу ризик-менеджменту;
- врахування при прийнятті управлінських рішень, витрат, пов'язаних з ризик-менеджментом;
- організаційна незалежність управління ризиком.

Ефективність ризик-менеджменту посилиться за умови функціонування адекватної системи прогнозування, яка дозволила б сформувати механізм попереджувального управління діяльністю підприємства й обмежити негативний вплив економічного ризику. У цілому, формування системи ризик-менеджменту покликано забезпечити

високу ефективність прийняття управлінських рішень для досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємств аграрної галузі. Однією із умов дієвості системи управління ризиком на підприємствах є застосування детально розроблених, обґрунтованих й найбільш прийнятних підходів до оцінки різних видів ризику та впливу на їх ступінь, що зумовлює необхідність оптимізації моделі управління економічним ризиком на сільськогосподарських підприємствах.

З позицій системного підходу, виходячи з свого призначення, ризик-менеджмент має охоплювати управління ризиком у всіх сферах виробничої, фінансової та комерційної діяльності підприємства. З метою оптимального управління економічним ризиком на сільськогосподарських підприємствах необхідно ідентифікувати фактори виникнення ризику при здійсненні процесів, які впливають на ефективність діяльності.

Пріоритетність управління ризиком може бути визначена: за окремими видами ризику та за господарськими операціями, здійснення яких супроводжуються появою можливих збитків.

Вибір конкретного методу регулювання ступеня ризику діяльності сільськогосподарських підприємств залежить від досвіду та можливостей суб'єкта господарювання, специфіки діяльності підприємства, стратегії досягнення поставлених цілей, від кожної конкретної ситуації.

Резервування коштів (самострахування) є доцільним за незначних втрат, незалежно від ймовірності їх виникнення та за допустимих втрат у випадку низької ймовірності їх виникнення. При незначних втратах, незалежно від ймовірності їх виникнення рекомендується також прийняти ризики. При зростанні сум прогнозованих втрат ефективним є страхування ризиків. Уникати ризику доцільно за умови, що ймовірність виникнення втрат близька до одиниці, а величина втрат характеризується як середня або вище середньої.

Найбільш ефективними методами регулювання ступеня ризику, на нашу думку, є методи його вирівнювання (розподіл) та зниження (особливо метод диверсифікації виробництва, ринків збуту та закупівлі сировини і матеріалів).

Низьку ефективність засобів передачі ризику в умовах України можна пояснити певною недовірою підприємств до страхових організацій, які повинні будуть виплатити страхове відшкодування при настанні ризикової ситуації, а також з тим, що в нашій країні не достатньо розвинутий механізм хеджування.

Для підприємств аграрної галузі сутність зазначених методів впливу на ризик полягає в наступному:

– уникнення ризику: відмова від ненадійних партнерів, постачальників; відмова від прийняття ризикованих проектів, рішень;

– зниження ризику: стратегічне планування діяльності; прогнозування зовнішньої економічної ситуації; моніторинг соціально-економічного та правового середовища (для визначення основних тенденцій у зовнішньому середовищі, коригування господарських рішень); активний цілеспрямований маркетинг (використання різноманітних маркетингових методів та прийомів);

– збереження ризику: створення спеціальних резервних фондів у натуральній або грошовій формі (фондів самострахування або фондів ризику); залучення зовнішніх джерел (отримання кредитів та позик, державних дотацій для компенсації збитків та відновлення виробництва);

– передача ризику: страхування господарських операцій, конкретних видів ризику; передача ризиків через укладання договорів факторингу, поручительства; передача ризику через укладання біржових угод (хеджування);

– вирівнювання (розподіл) ризику: диверсифікація діяльності (розширення асортименту продукції), ринків збуту (діяльність одночасно на декількох ринках збуту або ринкових сегментах), постачань сировини та матеріалів (взаємодія зі значною кількістю постачальників); здобуття додаткової інформації (наприклад, її купівля), лімітування (встановлення граничних сум витрат, обсягів продажу, кредитів).

Після вибору оптимального виду впливу на конкретні ризики з'являється можливість сформуванню стратегію управління всім комплексом ризиків підприємства. Це етап прийняття рішення, коли визначаються необхідні фінансові, трудові, матеріальні ресурси, розподіл задач серед менеджерів, проводяться консультації зі спеціалістами та інше.

Отже, як бачимо, від прийнятої концепції управління ризиками значною мірою залежить успішність результатів діяльності суб'єктів господарювання. Визначення мети процесу управління ризиками ускладнюється існуванням прямої залежності між ризиком і прибутком, тому підприємства мають самостійно визначити той рівень ризику, на який вони погоджуються з метою отримання запланованих прибутків.